

Številka: 122-1/2023-5-403004

Datum: 3. 3. 2023

MESTNI SVET MO KRANJ

Zadeva: Poročilo o delu Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zlorabe drog v Mestni občini Kranj za leto 2022

Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zlorabe drog v Mestni občini Kranj (v nadaljevanju LAS) je bila ustanovljena leta 1999. Sestavljena je iz predstavnikov otroškega varstva, osnovnih in srednjih šol, mladih, sociale, zdravstva, policije, nevladnih organizacij in mestne uprave, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko zasvojenosti.

OPIS IZVEDENEGA PROGRAMA

1. LAS je v letu 2022 pripravila operativni program za MO Kranj, ki ga je potrdil župan MO Kranj, naredila je oceno stanja na področju zlorabe drog iz preventivnega in kurativnega vidika, zagotavljala je koordinacijo dela strokovnih služb, ki se s problematiko drog ukvarjajo na vseh treh ravneh preventive (primarna, sekundarna in terciarna). Nadalje je LAS zagotavljala usklajenost lokalnih programov preprečevanja zlorabe drog ter osnovnim in srednjim šolam ter vrtcem v MO Kranj zagotovila sredstva za sofinanciranje preventivnih programov, za katere so se odločili, ter izvedla uspešno preventivno akcijo Stop zasvojenosti.

2. Izvajanje preventivnih programov v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah:

LAS je za izvajanje preventivnih programov v šolskem letu 2022/2023, vrtcem, OŠ in SŠ ter Dijaškemu in študentskemu domu Kranj, posredovala neposredni poziv za predložitev predlogov za sofinanciranje preventivnih programov v MO Kranj. Z izbranimi izvajalci so bile v mesecu avgustu 2022 podpisane pogodbe za izvajanje preventivnih programov v šolskem letu 2022/2023, sredstva pa bodo izvajalci prejeli po izvedenih delavnicah in predavanjih, to je konec šolskega leta 2022/2023.

Vrtci bodo v šolskem letu 2022/2023 predvidoma izvedli 10 predavanj za starše, to je 19 šolskih ur, katerih skupna vrednost znaša 1.000,00 €, in sicer:

- Kranjski vrtci za izvedbo dveh predavanj: Kako lahko starši z odnosi vplivamo na vedenje in zdrav razvoj otroka; Postavljanje meja in kako se da to narediti brez šeškanja, poniževanja in »time outov«.
- OŠ Predoslje za izvedbo predavanja: Vpliv zasvojenosti z novimi tehnologijami na razvoj otroka.
- OŠ Stražišče za izvedbo dveh predavanj: Težave v odraščanju - usoda ali izziv; Nasilno vedenje otrok.
- OŠ Franceta Prešerna za izvedbo predavanja: Vzgoja samostojnega in odgovornega otroka.
- OŠ Janeza Puharja za izvedbo predavanja: Vpliv gibanja na razvoj in učenje otrok.
- Dobra teta za izvedbo treh predavanj: Kako z igro razvijati miselni razvoj otrok; Govorni razvoj otroka; Gibalni razvoj otroka.

Osnovne šole bodo v šolskem letu 2022/2023 predvidoma opravile 83 delavnic za učence, to je 156 šolskih ur, od tega na temo zasvojenosti 72 ur, krepitev duševnega zdravja 55 ur, nasilje med vrstniki 20 ur, vse skupaj v vrednosti 7.759,20 €, in sicer:

- OŠ Stražišče delavnice za učence 6. razredov 20 šolskih ur (Spletne skrivnosti; Alkohol, cigareti? Ne hvala) in učence 8. razredov 10 šolskih ur (Kdo je glavni, ti ali stroj) ter predavanji za starše (Otrok v stiski-kako ga prepoznati, kako mu pomagati in Kako pristopati k otroku v času pubertete).
- OŠ Simona Jenka delavnice za učence 6. razredov 8 šolskih ur (Mladi in spletno nasilje) in učence 7. razredov 8 šolskih ur (Jezni ptički).
- OŠ Janeza Puharja delavnice za učence 6. razredov 4 šolske ure (Splet kot magnet za najstnike) in učence 9. razredov 6 šolskih ur (Kako se upreti pritiskom vrstnikov) ter predavanji za starše (Komunikacija in možgani najstnika, Vzgoja za internet).
- OŠ Franceta Prešerna delavnice za učence 5. razredov 4 šolske ure (Beseda lahko močnejše udari kakor pest) in učence 7. razredov 3 šolske ure (Alkohol, tobak in druge nelegalne drog) ter predavanje za starše (Kako motiviram najstnika za učenje).
- OŠ Orehek delavnice za učence 4. razredov 6 šolskih ur (Superterapija) in učence 5. razredov 6 šolskih ur (Naj ne vodi te sila, ampak spletna pravila) ter predavanje za starše (Vpliv gibanja na razvoj in učenje).
- OŠ Jakoba Aljaža delavnice za učence 6. razredov 9 šolskih ur (Učinkovito soočanje s stresom; Bontonček) in učence 7. razredov 9 šolskih ur (Alkohol, cigareti? Ne, hvala; Kdo je glavni-ti ali stroj) ter predavanji za starše (Šola in starši; Zdravi možgani-zdravi otroci).
- OŠ Matije Čopa delavnice za učence 4. razredov 6 šolskih ur (Jezni ptički; Komunikacija) in učence 7. razredov 3 šolske ure (Nasilje in mladi) ter predavanje za starše (Pomen očeta in matere pri vzgoji otroka).
- OŠ Predoslje delavnice za učence 7. razredov 15 šolskih ur (Spletno nasilje in ustrahovanje, Superterapija; Beseda lahko udari močnejše kakor pest) in učence 8. razredov 18 šolskih ur (Lažne informacije in prevare na internetu; Zasvojenost in odnos do psihoaktivnih snovi; Lažne informacije in prevare na internetu) ter predavanje za starše (Kako motiviram najstnika za učenje).
- OŠ Staneta Žagarja delavnice za učence 4. razredov 6 šolskih ur (Superterapija) in učence 7. razredov 2 šolski uri (Kako se upreti pritiskom vrstnikov) ter predavanje za starše (Delajmo skupaj z otroki, ne namesto njih-razvoj delovnih in učnih navad).
- OŠ Helene Puhar Kranj delavnice za učence III. stopnje 4 šolske ure (Spletne skrivnosti; Moč raztresenja; Širimo varno bližino; Moje telo je moj zaklad) in učence 7. razredov 6 šolskih ur (Spletkarimo proti nasilju; Moč raztresenja; Gradim odnose, tudi take bose; Če ne veš, vprašaj) ter predavanje za starše (Senzitivnost-temelj razvoja otrokovega zadovoljstva in fleksibilnosti).

Srednje šole pa bodo v šolskem letu 2022/2023 predvidoma opravile 60 delavnic za dijake, to je 120 šolskih ur, od tega na temo zasvojenost 92 ur, krepitev duševnega zdravja 18 ur, nasilje med vrstniki 14 ur, vse skupaj v vrednosti 3.996 €, in sicer:

- Gimnazija Franceta Prešerna delavnice za dijake 2. letnikov 12 šolskih ur (Nelegalne droge) ter dijake 1. letnikov 10 šolskih ur (Kako si?).
- Gimnazija Kranj delavnice za dijake vseh letnikov 6 šolskih ur (Tanka črta odgovornosti – model za izboljšanje učinkovitosti in psihološke kondicije; Samopodoba – raje, razvijanje in pozitiven pristop k samemu sebi in življenjskim izzivom; Predavanje o duševnem zdravju, preprečevanju zlorabe in odvisnosti od psihoaktivnih snovi in vedenj) ter dijake 2. letnikov 12 šolskih ur (Obvladovanje stresa).
- Šolski center Kranj od tega:
Srednja tehnična šola in Strokovna Gimnazija delavnice za dijake 2. letnikov 52 šolskih ur (Nelegalne droge; Zasvojenost z računalnikom),
Srednja ekonomska storitvena in gradbena šola delavnice za dijake 2. letnikov 28 šolskih ur (Nelegalne droge; Zasvojenost z računalnikom).

3. LAS je opravila pregled poročil in oceno opravljenih programov po osnovnih in srednjih šolah in v vrtcih za šolsko leto 2021/2022. Pri tem je ugotovila, da šole zaradi epidemije Covid 19 niso mogle izvesti celotnega programa in zato vsa sredstva niso bila porabljena. Nadalje se je ugotovilo, da so bili učenci, dijaki, učitelji in starši z izvedenimi delavnicami in predavanji zadovoljni, kar izhaja iz naslednjih ocen:

Vrtci:

Ocene:

- Ocena predavanj po mnenju staršev: 4,80.

- Uporabnost predavanj po mnenju staršev: 4,80.
 - Ocena predavatelja po mnenju šole: 4,93.
- Vseh predavanj se je udeležilo:
- v povprečju 70 staršev na eno predavanje,
 - skupaj 563 staršev za 8 predavanj.

Osnovne šole:

Ocena delavnic za učence:

- Ocena delavnic po mnenju učencev: 4,42.
- Uporabnost delavnic po mnenju šole: 4,78.
- Ocena predavatelja po mnenju šole: 4,81.

Ocena predavanj za starše:

- Ocena predavanj po mnenju staršev: 4,45.
- Uporabnost predavanj po mnenju staršev: 4,51.
- Ocena predavatelja po mnenju šole: 4,58.

Vseh predavanj se je udeležilo:

- v povprečju 47 staršev na eno predavanje,
- skupaj 472 staršev za 10 predavanj.

Sredne šole:

Ocena delavnic za dijake

- Ocena delavnic po mnenju dijakov: 4,28 (2020/2021 4,15; 2019/2020 4,16; 2018/2019 4,27; 2017/2018 4,14; 2016/2017 4,14; 2015/2016 3,86; 2014/2015 4; 2013/2014 4,1).
- Uporabnost delavnic po mnenju šole: 4,78 (2020/2021 4,42; 2019/2020 4,61; 2018/2019 4,82; 2017/2018 5,00; 2016/2017 4,77; 2015/2016 4,62; 2014/2015 4,5; 2013/2014 4,8).
- Ocena predavatelja po mnenju šole: 4,78 (2020/2021 4,65; 2019/2020 4,71; 2018/2019 4,68; 2017/2018 4,70; 2016/2017 4,73; 2015/2016 4,54; 2014/2015 4,43; 2013/2014 4,6).

4. V boju proti zasvojenosti je najpomembnejša in ključnega pomena preventiva. Zato je LAS organiziral tudi uspešno preventivno akcijo Stop zasvojenosti. V akciji so sodelovale osnovne šole, kjer so učenci tretje triade z risbami predstavili svoj pogled na tematiko zasvojenosti. Učenci so na risbah predstavili različne teme kot so: stop kajenju, stop drogam, stop alkoholu in stop pretirani uporabi računalnika. Risbe so bile razstavljene v Galeriji na mestu pred Mestno knjižnico in v notranjskih prostorih Mestne knjižnice Kranj. V sklopu akcije je na dan otvoritve skupina tekačev prevzela zbirko zapisanih misli na temo zasvojenosti. Skupina tekačev je misli zbrala na poti od Gimnazije Franceta Prešerna Kranj, Varstveno delovnega centra Kranj, OŠ Helene Puhar Kranj, OŠ Franceta Prešerna Kranj, Zdravstvenega doma Kranj, Nacionalnega inštituta za javno zdravje – Območna enota Kranj, do Policijske postaje Kranj, Vrtca Janina, CSD Gorenjska, Škrlovca – dnevnega centra za mlade in družine, Centra za odvisnost Labirint in Katapult, Glasbene šole Kranj, Prešernovega gledališča Kranj, Gorenjskega muzeja in jo zaključila pred Mestno knjižnico Kranj.

Nadalje so se v sklopu preventivne akcije Stop zasvojenosti na dan otvoritve na Slovenskem trgu na stojnicah predstavili tudi različni izvajalci: Labirint in Katapult, NIJZ – Območna enota Kranj, Fundacija Vincenca Drakslerja z Reintegracijskim centrom, ZD Kranj – Center za krepitev zdravja, Klub zdravljenih alkoholikov Nova brazda Kranj in Društvo Stigma. Za ta namen je bil izdelan tudi letak: Ko se srečam z zasvojenostjo - Kam po pomoč?

5. LAS se zaveda tudi pomena izobraževanja strokovnega kadra. Tako je skupaj z NIJZ organiziral strokovno srečanje na temo Mladostniki in motnje hranjenja. Strokovnega srečanja se je udeležilo 58 udeležencev, med njimi je bilo največ predstavnikov šolstva in zdravstva ter nekaj posameznikov iz drugih sektorjev. Na srečanju je prim. asist. dr. Karin Sernec, dr. med., psihiatrinja in psihoterapevtka (vodja Enot za zdravljenje motenj hranjenja, Center za mentalno zdravje, Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana) predstavila sodobne vidike motenj hranjenja. Prim. Alenka Hafner, dr. med., spec. javnega zdravja in soc. med., svet (predstojnica območne enote Kranj, NIJZ) pa je predstavila podatke, smernice in vplive motenj hranjenja. Udeleženci so strokovno srečanje ocenili kot odlično.

FINANČNO POROČILO

LETO 2022	plan	realizacija
I. ODHODKI - SKUPAJ	12.500,00 €	12.142,91 €
Izvedba preventivnih delavnic in predavanj	12.100,00 €	11.195,97 €
Izvedba preventivnih akcij (stop zasvojenosti, strokovno srečanje Mladostniki in motnje hranjenja)	0,00 €	833,44 €
Stroški okroglih miz, ostale aktivnosti, pogostitev - skupaj	400,00 €	113,50 €

II. NEPORABLJENA SREDSTVA - SKUPAJ	357,09 €
<i>neporabljena sredstva za preventivne programe</i>	70,59
<i>neporabljena sredstva za stroške okroglih miz,...</i>	286,50 €

Leto 2022 je bilo ½ leta še vedno zaznamovano s Covidom 19 in vsemi ukrepi za zaježitev le tega. Zato tudi vse preventivne aktivnosti v šolah aktivnosti niso bile izvedene v celoti in vsa planirana sredstva niso bila porabljena.

OCENA STANJA

Za leto 2022 je bila izdelana tudi ocena stanja na področju problematike drog v MOK, in sicer s strani Policijske postaje Kranj, Zdravstvenega doma Kranj – Center za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog, Nacionalnega inštituta za javno zdravje, osnovnih in srednjih šol, vrtcev in Centra za socialno delo Gorenjska:

a) Policijska postaja Kranj (poročilo je podal g. Damijan Suhadolnik, pomočnik načelnika, policijski inšpektor specialist I, PP Kranj)

Na Policijski postaji Kranj smo ocenili in primerjali razmere med drugimi tudi po problematiki prepovedanih drog na območju Policijske postaje Kranj. V nadaljevanju so navedeni statistični podatki, številke v oklepajih se nanašajo na preteklo leto.

Na področju »celotne« kriminalitete smo na PP Kranj, v primerjavi s preteklim letom, obravnavali skoraj identično število kaznivih dejanj. Na okrožno državno tožilstvo smo tako podali kazenske ovadbe in poročila v dopolnitev kazenskih cvadb za 1.063 (1.073) kaznivih dejanj.

Skupno smo obravnavali 880 (819) kaznivih dejanj zoper premoženje, kar predstavlja 82% vse obravnavane kriminalitete.

S področja prepovedanih drog je bilo na območju PP Kranj obravnavanih 13 kaznivih dejanj. Po prekrškovni plati smo po Zakonu o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami obravnavali 65 (64) kršitev. V teh primerih gre za zasege manjše količine prepovedane droge za odmerke za enkratno lastno uporabo odvisnika (prepovedane tabletki, heroin, kokain, konoplja - marihuana). Tej problematiki smo namenili veliko pozornosti in smo pogosto opravljali nadzore nad varnostno obremenjenimi območji, predvsem na glavnem avtobusnem postajališču, Prešernovem gaju, okolici metadonske razdelilnice - Zdravstvenega doma Kranj, javne podzemne garaže na območju Planine ter okolicah šol.

Na področju zagotavljanja javnega reda in splošne varnosti ljudi je stanje stabilno in ugodno.

Ostale ugotovljene kršitve so predvsem rezultat aktivnega ter kvalitetnega dela oz. ugotavljanja kršitev z lastno dejavnostjo policistov. To je predvsem posledica ustreznega planiranja dela, identificiranja varnostno obremenjenih območij in izvajanja ter odrejanja ustreznih nalog in oblik dela, na krajih in v času, ko smo s sprotnimi analizami beležili gostitve določenih pojavov.

Po Zakonu o omejevanju porabe alkohola prekrškov ni bilo zaznanih.

Pri nadzoru cestnega prometa je bilo zaradi prepovedanih drog odrejenih 14 (32) strokovnih pregledov, od tega 2 pozitivna, 6 negativnih, 5 pa je strokovni pregled na mamila odklonilo.

Število odrejenih alkokotestov 5.848 (4.558), pozitivnih je bilo 321 (275). Odklonjenih je bilo 7 (6) preizkusov. Število odrejenih strokovnih pregledov zaradi alkohola 21 (23), od tega 10 (9) pozitivnih. Število pridržanj do iztreznitve 8 (2), število začasnih odvzemov voznških dovoljenj 127 (94).

Glede na splošno oceno, da je bilo stanje na vseh segmentih dela policije v letu 2022 na območju PP Kranj oz. MO Kranj ugodno in stabilno.

Policijska postaja Kranj bo tako v letošnjem letu nadaljevala s poostrenimi nadzori v okviru rednega dela in s planiranjem poostrenih nadzorov. Prav tako bomo usmerjeni tudi na preventivno delovanje v okviru predavanja po šolah in s tem ozaveščanju po problematiki prepovedanih drog.

b) Zdravstveni dom Kranj – Center za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog (poročilo je podala ga. Nataša Kern, dr. med)

V Centru za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog (v nadaljevanju: Center) je bilo od začetka delovanja do konca leta 2022 registriranih skupno 737 uporabnikov programa. Center deluje v Kranju, ambulanta za razdeljevanje metadona in druge substitucijske terapije je tudi na Jesenicah, kjer pa je zdravnica, specialistka splošne medicine, delala le do konca decembra 2019. Zdravnika v ambulanti na Jesenicah do sedaj še vedno niso našli, kar zelo otežuje njihovo delo.

V Center Kranj je bilo ob koncu leta 2022 vključenih skupno 209 pacientov, 18 pacientov je bilo samo v psihosocialni obravnavi, v substitucijski program je bilo vključenih 191 pacientov, kar je nekoliko manj kot leta 2021, ko je bilo vključenih 215 pacientov. 127 pacientov je na terapiji z metadonom, 42 pacientov na substitucijski terapiji z buprenorfinom in 22 pacientov na terapiji z dolgo delujočim morfinom.

Presenetljiv je podatek, da je bilo v letu 2022 v Center na novo vključenih samo 5 pacientov, ki so imeli težave zaradi odvisnosti od prepovedanih drog v primerjavi z lanskim letom, ko je bilo novih pacientov 13 ali z letom 2020, ko je bilo na novo vključenih 30 pacientov. Ponovno je vstopilo v program 17 oseb, kar je skoraj polovico manj kot v preteklem letu.

V letu 2022 sta se 2 pacienta vključila v terapevtsko skupnost v tujini, ambulantno detoksikacijo je opravilo 11 oseb, hospitalno detoksikacijo v Centru za zdravljenje odvisnosti v Ljubljani pa 5 oseb. V zapor so odšli 3 odvisniki, umrla sta 2 odvisnika, ki sta bila vključena v naš program. Iz programa je v lanskem letu izstopilo 13 pacientov, za katere nimamo podatka, s kakšnim namenom so izstopili.

V Centru se ukvarjamo z obravnavo odvisnikov od prepovedanih drog zdravstveni delavci različnih specialnosti: psihiatrinja, klinični psiholog, dve zdravnici, specialistki splošne oz. družinske medicine in trije diplomirani zdravstveniki. Sodelujemo tudi s Centrom za socialno delo. Nudimo pomoč v obliki informiranja, svetovanja, detoksikacije, zdravstvenih pregledov, vključno s testiranjem na viruse hepatitisa B, C in HIV, cepimo paciente proti hepatitisu B.

Devet let delujemo v novih prostorih v pritličju Zdravstvenega doma Kranj, kar nam omogoča bolj kakovostno delo, pacienti se manj zadržujejo pred centrom. Tudi problem preprodaje drog pred Centrom je manj pereč. Občasno pa imamo še vedno težave zaradi kršenja terapevtskega dogovora, zlasti psihičnega nasilja pacientov do osebja, povzročanja materialne škode v prostorih Centra, fizičnih obračunov med pacienti, tudi v čakalnici Centra.

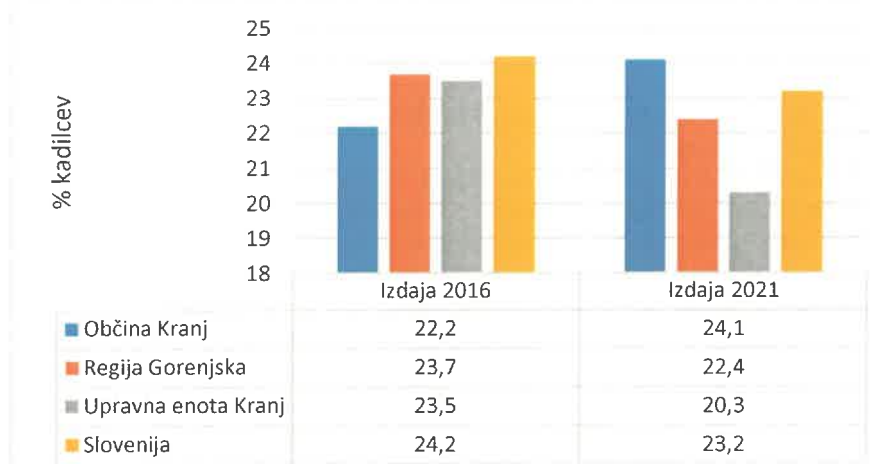
c) Nacionalni inštitut za javno zdravje, območna enota Kranj (poročilo so podale mag. Marijetka Hovnik Keršmanc, dr. med., spec. javnega zdravja; mag. Darja Zupan, dipl. org. dela in prim. Alenka Hafner, dr. med., spec. javnega zdravja)

A. Razširjenost rabe psihoaktivnih snovi

Na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje (v nadaljevanju NIJZ) spremljamo razširjenost rabe psihoaktivnih snovi (v nadaljevanju PAS) v populaciji in drugih dejavnikov, ki vplivajo na zdravje, na osnovi epidemioloških raziskav. Gre za nacionalne raziskave, narejene na reprezentativnih vzorcih, z uporabo standardiziranih vprašalnikov, ki omogočajo tudi mednarodno primerljivost podatkov. Raziskave se ne izvajajo letno, ampak se ponavljajo v določenih časovnih (največkrat štiriletnih) intervalih. Določene raziskave dajo poleg ocene stanja v Sloveniji tudi ocene za regije in njihove upravne enote, zelo redko pa za posamezne občine. V letu 2022 je v Sloveniji potekala raziskava Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju (HBSC 2022), ki je del mednarodne raziskave, katere rezultati na nacionalni ravni bodo predvidoma objavljeni konec leta 2023, nove raziskave o razširjenosti PAS med odraslimi prebivalci Slovenije, s katero bi lahko ocenili stanje tudi v posamezni občini, pa v letu 2022 ni bilo.

V lanskem poročilu je bila prikazana ocena stanja glede rabe PAS osnovi podatkov zadnjih, že objavljenih populacijskih raziskav. Iz tega poročila je v nadaljevanju prikazanih samo nekaj ključnih dostopnih podatkov za Mestno občino Kranj o razširjenosti rabe PAS, nanašajo pa se na prebivalce, stare 15 let in več.

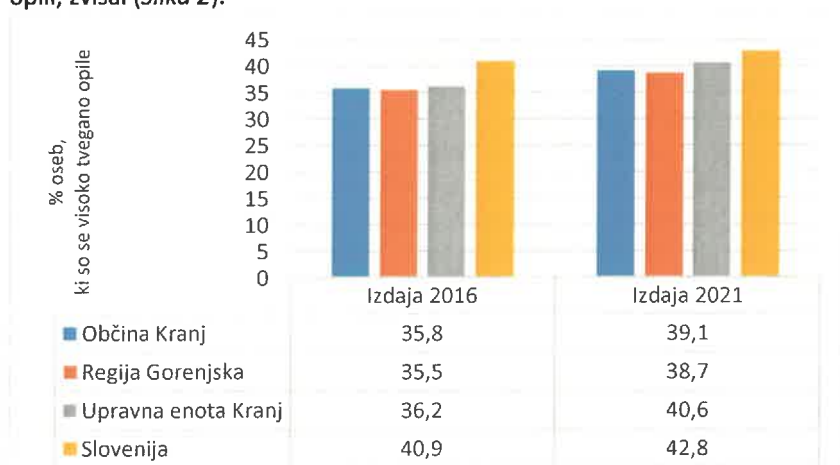
A.1 Razširjenost kajenja tobaka: 24,1 % prebivalcev, starih 15 let in več, je kadilcev (rednih in občasnih), kar je sicer več, vendar ne statistično značilno od povprečja preostale Slovenije. Glede na predhodno raziskavo se je v obdobju petih let v Občini Kranj delež kadilcev zvišal (Slika 1).

Slika 1. Delež kadilcev (rednih in občasnih), starih 15 let in več, Občina Kranj, Upravna enota Kranj, regija Gorenjska in Slovenija, Zdravje v občini, izdaji 2016 in 2021

(Ocena temelji na statističnem modelu na osnovi podatkov Anket o zdravju in zdravstvenem varstvu (EHIS) 2014 (v izdaji 2016) in 2019 (v izdaji 2021), NIJZ. Model upošteva razširjenost kajenja na nivoju upravne enote in demografske podatke občine. Vir: <https://obcine.nijz.si/obcine/kranj/52/2022>).

A.2 Visoko tvegano opijanje¹: 39,1 % prebivalcev, starih 15 let in več, se najmanj 1-krat v letu visoko tvegano opije, se pa v tem statistično značilno ne razlikujejo od povprečja preostale Slovenije. Glede na predhodno raziskavo se je v obdobju petih let v Občini Kranj delež prebivalcev, ki so se visoko tvegano opili, zvišal (Slika 2).

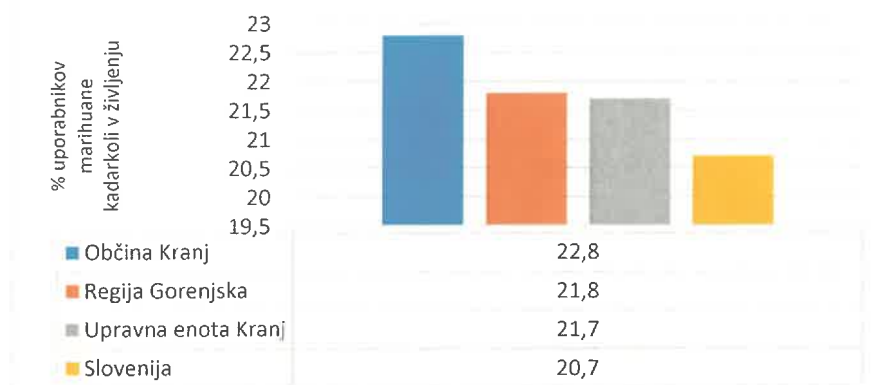

Slika 2. Delež oseb, starih 15 let in več, ki so se najmanj enkrat v letu visoko tvegano opile, Občina Kranj, Upravna enota Kranj, regija Gorenjska in Slovenija, Zdravje v občini, izdaji 2016 in 2021

(Ocena temelji na statističnem modelu na osnovi podatkov Anket o zdravju in zdravstvenem varstvu (EHIS) 2014 (v izdaji 2016) in 2019 (v izdaji 2021), NIJZ. Model upošteva razširjenost opijanja na nivoju upravne enote in demografske podatke občine. Vir: <https://obcine.nijz.si/obcine/kranj/52/2022>).

A.3 Uporaba marihuane ali hašiša: 22,8 % prebivalcev, starih od 15 do 64 let, jo je uporabilo že kdaj v življenju, kar sicer Občino Kranj statistično značilno ne razlikuje od povprečja preostale Slovenije (Slika 3). Za uporabo se šteje tudi ena sama uporaba marihuane ali hašiša. Lahko gre za kajenje, oralno uporabo itn.

¹ Visoko tvegano opijanje je v tej raziskavi zaužitje več kot 60g alkohola (6 meric) ob eni pivski priložnosti. 10g čistega alkohola (oz. ena merica/enota alkoholne pijače) se nahaja v 1 dl vina ali 2,5 dl piva ali v 0,3 dl žganja ali v 3,3 dl mešane gazirane alkoholne pijače.

Slika 3. Delež oseb, starih od 15 do 64 let, ki so kadarkoli v življenju uporabile marihuano ali hašiš, Občina Kranj, Upravna enota Kranj, regija Gorenjska in Slovenija, Zdravje v občini, izdaja 2020

(Kazalnik je za občino izračunan na podlagi modela, ki upošteva razširjenost uporabe marihuane ali hašiša na nivoju upravne enote in demografske podatke občine na osnovi podatkov Nacionalne raziskave o tobaku, alkoholu in drugih drogah 2018, NIJZ. Vir: <https://obcine.nijz.si/obcine/kranj/52/2020>).

B. Posledice rabe PAS

B.1 Smrti in bolnišnične obravnave zaradi PAS

V letu 2021 (opomba: podatki za leto 2022 bodo dostopni šele v septembru 2023) je v Občini Kranj zaradi vzrokov, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu², umrlo 23 oseb, zaradi drugih drog³ pa še 2 osebi. Bolnišničnih obravnav zaradi vzrokov, povezanih izključno z alkoholom, je bilo v tem letu 71, zaradi drugih drog pa 31 (Vira podatkov: Zdravniško poročilo o umrli osebi, NIJZ; Spremljanje bolnišničnih obravnav istega tipa (SBO), NIJZ).

B.2 Zdravje v občini

Nekatere posledice rabe PAS so za Občino Kranj vsako leto objavljene tudi v elektronski publikaciji *Zdravje v občini*. Zdravje v občini je vir informacij o zdravju v vsaki slovenski občini na osnovi več kot 30-ih kazalnikov (ki so prikazani grafično in številčno) ter njihove primerjave s stanjem v upravni enoti in regiji, v katero spada posamezna občina, ter s slovenskim povprečjem.

V izdaji Zdravje v občini 2022 sta prikazana dva kazalnika, povezana pa sta z rabo alkohola: bolnišnične obravnave zaradi bolezni, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu ter prometne nezgode z alkoholiziranimi povzročitelji.

B.2.1 Bolnišnične obravnave zaradi bolezni, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu⁴

Bolnišnične obravnave odražajo posledice pitja alkohola na zdravju pivcev. Kot kažejo podatki izdaje Zdravje v občini 2022, sta bili v Občini Kranj zaradi bolezni, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu, v povprečju na leto⁵ 2,0 bolnišnični obravni na 1000 prebivalcev (starejših od 15 let), kar je statistično značilno več od povprečja preostale Slovenije (Slika 4). V primerjavi s prvo izdajo Zdravje v občini 2016, ko je bila Občina Kranj z 1,3⁶ bolnišničnih obravnav na 1000 prebivalcev (starejših od 15 let) po tem kazalniku pod slovenskim povprečjem, se od izdaje Zdravje v občini 2018 nahaja v skupini občin, ki ga presegajo (Slika 5). To opozarja na potrebo po večanju pozornosti alkoholu, kot dejavniku tveganja za zdravje prebivalcev, tudi v Občini Kranj.

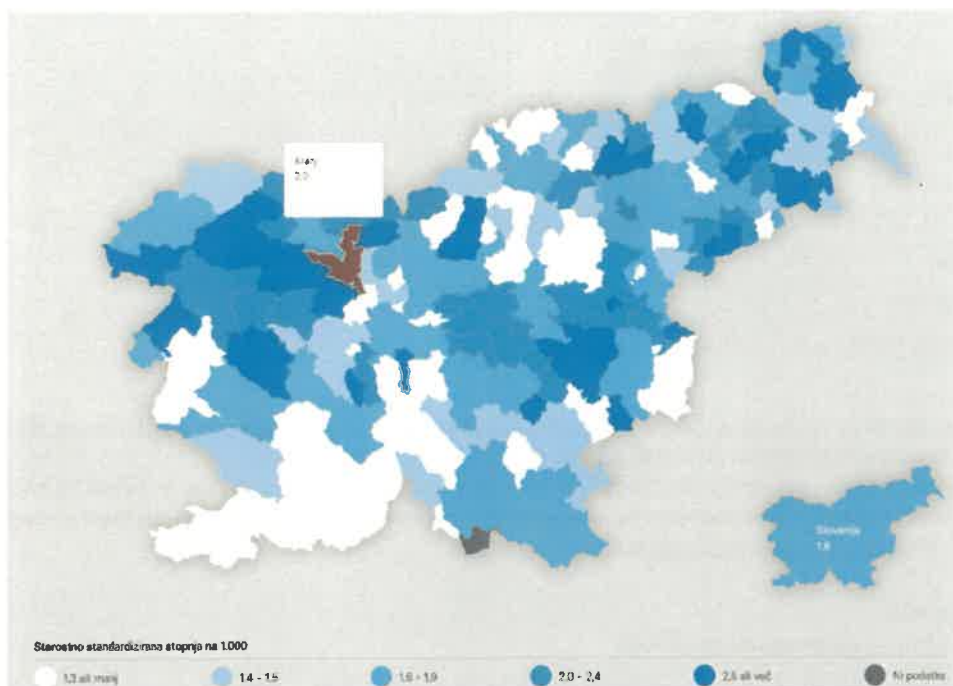
² Vključene so bolezni in stanja, za katere je alkohol edini vzrok.

³ Vključene so diagnoze po metodologiji EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction): duševne in vedenjske motnje zaradi uživanja opioidov, kanabinoidov, kokaina, psihostimulansov, halucinogenov, več drog in drugih PAS ter zastrupitve z njimi.

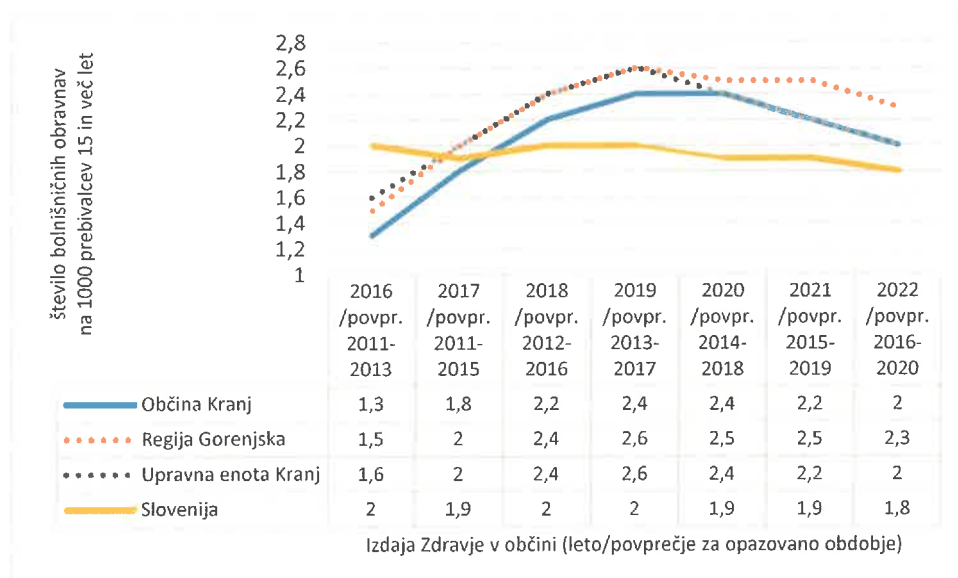
⁴ Stopnja bolnišničnih obravnav zaradi bolezni, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu, opisuje število bolnišničnih obravnav zaradi stanj, neposredno povezanih z alkoholom, pri osebah starejših od 15 let, na 1.000 prebivalcev v enem letu.

⁵ Povprečje 2016-2020

⁶ Povprečje 2011-2013

Slika 4. Bolezni, neposredno pripisljive alkoholu (15 let in več), občine, povprečje za obdobje 2016-2020 (Vir: Zdravje v občini, izdaja 2022)

Slika 5. Gibanje bolezni, neposredno pripisljivih alkoholu (15 let in več), Občina Kranj, Upravna enota Kranj, regija Gorenjska in Slovenija, Zdravje v občini, izdaje 2016-2022

B.2.2 Delež prometnih nezgod z alkoholiziranimi povzročitelji⁷

Delež takih prometnih nezgod v Občini Kranj v izdaji Zdravje v občini 2022 v povprečju⁸ znaša 6,2 % in je statistično značilno nižji od povprečja preostale Slovenije (Slika 6). Od izdaje Zdravje v občini 2016⁹ se delež prometnih nezgod z alkoholiziranimi povzročitelji sicer znižuje, vendar se je v zadnji izdaji, glede na prejšnjo, povečal (Slika 7).

⁷ Delež nezgod, ki so jih povzročili alkoholizirani udeleženci, prikazuje nezgode, povzročene s strani alkoholiziranih udeležencev, glede na vse prometne nezgode v občini.

⁸ povprečje 2016-2020

⁹ Povprečje 2011-2013

Otroci za varnost v prometu 2022

»Alkohol v prometu jemlje življenja tako nedolžnih, kot tistih, ki vozijo pijani.«

NIJZ

Slika 8: Kolaž otroških risb v okviru likovnega natečaja akcije Otroci za varnost v prometu 2022

d) Osnovne šole MO Kranj (poročila za vse osnovne šole so skupaj s svetovalnimi službami pripravili ravnatelj šol; poročila je zbral g. Pavel Srečnik, vodja aktivna ravnateljev OŠ in ravnatelj OŠ Stražišče), kjer so na kratko napisali kako je epidemija Covid 19 vplivala na učence s kratko primerjavo leta 2021 in 2022 ter njihove predloge, opažanja,...

Osnovna šola Predoslje Kranj (Janja Sršen, ravnateljica)

Delavnice za učence Razred	Število učencev	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
3.r	45		Beseda lahko udari močnejše kakor pest: Društvo za boljši svet
4.r	37		Ne bodi ovčka na internetu: SAFE.SI
5.r	54		Varovanje zasebnosti in uporaba družbenih omrežij: SAFE.SI
6.r	71		Spletni bonton: SAFE.SI
7.r	58 58	SAFE.SI: Spletno nasilje in ustrahovanje Aleksandra Rožman: Superterapija	
8.r	52 52 52	SAFE.SI: Lažne inf. in prevare na internetu Miha Kramli: Zasvojenost od računalniških iger Miha Kramli: Zasvojenost in odnos do psihoaktivnih snovi	O trgovini z ljudmi: Slovenska Karitas

9.r	51		Ne nasilju in drogam, da prijateljstvu in pozitivnim vzornikom: Pravdič Vozim, vendar ne hodim: Vozim, Zavod za inovativno izobraževanje
Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
Starši		Starši so bili vabljeni na predavanja preko Pozitivne psihologije	
Predavanja za učitelje	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
Učitelji		Učitelji so bili vabljeni na predavanja preko Pozitivne psihologije	
Drugo			Izobraževanja za učitelje
Skupaj	368		

Epidemija je pri učencih zagotovo povzročila stiske, negotovosti, prinesla pa tudi nova znanja in veščine. Po mojem mnenju se stanje slabša. Vse več otrok je brez motivacije za šolo, za gibanje, ne želijo si socialnih stikov, ne znajo reševati konfliktov, preveč časa preživijo na IKT opremi. Posledice so otopelost mladostnikov, razdražljivost, tudi nasilje do staršev. Zaradi preveč časa preživetega za IKT tehnologijo se je stanje v letu 2022 slabšalo. Opažamo precej 'nervoze' strahov zaradi potrebe po prilagodljivosti (iz dneva v dan ne vejo kaj jih čaka: koliko testov, ali bodo sploh jutri ocenjeni ali bodo doma, koliko časa, ali se jim bo nabralo, kaj če ne bo...).

Zahvalili bi se lokacijski akcijski skupini Mestne občine Kranj za preprečevanje zlorabe drog v Mestni občini Kranj, saj prispevate, da so učenci, starši, učitelji deležni globljega pogleda na to vedno večjo problematiko. Delavnice učenci ocenjujejo zelo dobro.

Osnovna šola Helene Puhar (Janez Cuderman, ravnatelj)

Delavnice za učence Razred	Število učencev	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
III., IV., VI. stopnja	15	/	Skozi divji gozd: Varni internet
6.-9.r	15	/	Raz-tresi se: S srcem k srcu
III., IV., VI. stopnja	15	/	Raz-tresi se: S srcem k srcu
6.-9.r	15	/	Slišim, čutim, govorim: S srcem k srcu
III., IV., VI. stopnja	15	/	Slišim, čutim, govorim: S srcem k srcu
III., IV., VI. stopnja	15	/	Pot do pozitivne samopodobe: Zavod Modrin
6.-9.r	15	/	Učenje veščin za preprečevanje nasilja: Zavod Modrin
Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja

starši	14	Otrok s posebnimi potrebami in sorojenci-vzgojni izzivi staršev: Katja Kumše	/
Predavanja za učitelje	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
učitelji	44	/	Temeljni postopki oživljanja in uporaba defibrilatorja
učitelji	20	/	Čuječnost

Glede na to, da živimo v kapitalistični in postmodernej družbi so statusne razlike med družinami in posamezniki prisotne. Na šoli se soočamo z družinami, ki imajo nizek socialno ekonomski status, finančne težave, dolgotrajne zdravstvene težave, težave z duševnim zdravjem. V družinah je prisotna prekomerna uporaba mobilnih telefonov, tudi nasilje, opuščanje starševske skrbi, nemoč pri vzgojnih izzivih.

Učenci OŠ Helene Puhar so učenci s posebnimi potrebami, ki so zaradi primanjkljajev, omejenih zmožnosti in sposobnosti podvrženi tudi obremenjujočim izkušnjam iz otroštva zaradi katerih je potrebno toliko bolj intenzivno delati in vztrajati na prevenciji.

Preventivne delavnice s področja odvisnosti od zaslonov in ekranov so po oceni staršev in učiteljev zelo željena tema. Od letošnjega šolskega leta smo tudi Šola brez telefona. Z vidika procesa pouka in sodelovanja je ta ukrep zelo uspešen. Kljub temu učenci potrebujejo osveščanje z omenjenega področja in hkrati stalno spodbujanje k ohranjanju pristnih, medosebnih stikov, gibanju in skrbi zase. Učenci večinoma komunicirajo preko zaslonov, zato je področje medosebne komunikacije, razvijanja samozavesti in uspešne samopodobe ravno tako prioriteto. Na šoli imamo tudi veliko učencev tujcev, kjer s preventivnimi delavicami spodbujamo tudi spoštovanje različnosti med posamezniki, sprejemanje drugačnih kultur, vrednot, norm in običajev. Preventivne delavnice so vsako leto med učenci zelo dobro sprejete. Z izvajalci se vnaprej dogovorimo o načinu izvedbe, predstavljena pa jim je tudi populacija učencev oziroma tudi posamezna skupina učencev s katerimi bodo delavnico izvedli. Izvajalci so dobro pripravljeni in opremljeni za samo izvedbo. Udeležba staršev na predavanjih ni visoka, so pa starši, ki se predavanju udeležujejo zadovoljni.

Osnovna šola Staneta Žačarja Kranj (Marko Popit, ravnatelj)

Razred	Število	Preventiva LAS	Preventiva DRUGI IZVAJALCI
1.r	66		Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj Delavnice samotestiranja – ZD Kranj Zdrava navada je gibanje – ZD Kranj Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj
2.r	59		Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj Delavnice samotestiranja – ZD Kranj Osebna higiena in moje telo – ZD Kranj Torbica prve pomoči- RK Kranj
3.r	66		Delavnice samotestiranja – ZD Kranj Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj Zdrav način življenja – vem kaj jem? – ZD Kranj »1,2,3 do spletne varnosti – Varni internet Ljubljana
4.r	44		Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj Preprečevanje poškodb – ZD Kranj Delavnice samotestiranja – ZD Kranj » Digitalni odtis za dober vtis – Varni internet Ljubljana
5.r	52		Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj Delavnice samotestiranja – ZD Kranj

			Zasvojenost – ZD Kranj »Spoznajte g. Edisona– Varni internet Ljubljana
6.r	67		Odraščanje – ZD Kranj Delavnice samotestiranja – ZD Kranj Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj »Spoznajte g. Edisona– Varni internet Ljubljana Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj
7.r	47		Preprečujemo kajenje, uživanje alkohola in ostalih drog —RK Kranj Delavnice samotestiranja – ZD Kranj Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj Konec igre za mlade -Neodvisen .si Pozitivna samopodoba in stres -ZD Kranj » Ti in jaz na spletu brez nasilja« - Varni internet Ljubljana
8.r	64		»PAMETNOMESTO 2034 «– Varni internet Ljubljana Ne kemične in vedenjske zasvojenosti –Društvo OAZA Kranj Nenasilna komunikacija in reševanje konfliktov- Društvo OAZA Kranj Konec igre za mlade -Neodvisen .si Delavnice samotestiranja – ZD Kranj Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj Temeljni postopki oživiljanja, krvavitve in odstranjevanje tujkov —ZD Kranj Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj
9.r	46		Širjenje znanj o RK in krvodajalstvu – RK Kranj Delavnice samotestiranja – ZD Kranj Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj Konec igre za mlade -Neodvisen .si Vzgoja za zdravo spolnost – ZD Kranj Space X na domačem pragu – Varni internet Ljubljana »Vozim- vendar ne hodim« - zavod vozim Celje
Starše	50		Konec igre za mlade -Neodvisen .si Postavljanje meja za zdrav otrokov razvoj- ga. Mateja Petrič (posvetovalnica za starše Novo Mesto)
Učitelje	50		Noge, roke, srce (Danilo Kozoderc) Mreža učečih se šol (šola za ravnatelje) Izobraževanje MS Teamsi/ varstvo osebnih podatkov Požarna varnost – Sekne

Učenci so s temami preventivnih delavnic vsa leta zelo zadovoljni in si želijo še več različnih delavnic. Na delavnicah lepo sodelujejo, s predavatelji so zadovoljni. Tudi s strani predavateljev dobimo pozitivno povratno informacijo. Veseli nas, da se stanje po epidemiji Covid umirja in de se delavnice s strani ZD Kranj nadaljujejo po planu. Starši vsako leto izrazijo željo po predavanjih na temo kako komunicirati z otroki v času pubertete in na perečo temo zasvojenosti. Kljub pravočasnemu vabilu in spodbudi pa udeležba s strani staršev ni prav množična. Zaskrbljujoče pa je tudi dejstvo, da MOK res vsako leto namenja manj sredstev za izvedbe preventivnih delavnic.

Osnovna šola Janeza Puharja Kranj (Klemen Markelj, ravnatelj)

Delavnice za učence Razred	Število učencev	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
9.razred	52	Izzivi odraščanja	
		x	Moja moč
		x	Cool Kids®
		x	Zdrav življenjski slog
Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
starši	30 prisotnih	Družinska e pravila	x

Težko podamo oceno, ker smo s 1. 9. 2021 novoustanovljena šola. Kar opažamo na šoli, je večja apatičnost učencev glede šolskega dela. Zmanjšana zbranost, večja uporaba elektronskih naprav. Dneva strpnosti nismo izvedli, ker nam je to onemogočila organizacija pouka zaradi epidemije Covid 19.

Osnovna šola Matije Čopa Kranj (Matija Horvat, ravnatelj)

Delavnice za učence Razred	Število učencev	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
3.	32		»Hej ti se znaš postaviti zase?« - preprečevanje medvrstniškega nasilja
4.	53		»Kdo je glavni – Ti ali stroj«
4.	58		»O nasilju malo drugače«
7.	52		»Ne nasilju«
7.	51		Motnje hranjenja
9.	39		»Vozim, vendar ne hodim«
Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
starši	75 (starši + učitelji)		Razvijmo otroku občutek lastne vrednosti, Barbara Kreš (Center za psihoterapijo in kakovost odnosov)
Predavanja za učitelje	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
učitelji	75 (starši + učitelji)		Razvijmo otroku občutek lastne vrednosti, Barbara Kreš (Center za psihoterapijo in kakovost odnosov)

V letu 2021 in 2022 smo v večji meri začeli opazovati in delati na področju duševnega zdravja učencev in tudi njihovih družin, to je občutki tesnobe, nemoči, spori v družinah. Tega področja smo se lotili s sprotnim izobraževanjem, medsebojnim povezovanjem znotraj in zunaj šole (povezovanje s policijo centrom za socialno delo, zdravstvenim domom idr.). Kljub epidemiji smo uspeli izvesti načrtovane preventivne dejavnosti za učence 3., 4. in 7. in 9. razredov v živo.

Tretješolci so imeli preventivne delavnice skozi celo šolsko leto v okviru RAP. Vsebine in oblika delavnic so se jim zdele zanimive in poučne. Četrtošolci so ocenili delavnico »Kdo je glavni – Ti ali stroj« s 4,6. Predavatelja, delavnice ter njihovo uporabnost na temo nasilja pa so četrtošolci in sedmošolci ocenili s 4,4. Delavnice o motnjah hranjenja so pohvalili. Povedali so, da niso vedeli za določene oblike motenj kot je ortoreksija in bigoreksija. V mesecu juniju smo za devetošolce izvedli delavnico »Vozim, vendar ne hodim«. Življenjska zgodba predavateljice je učence dodobra presunila.

V šolskem letu 2021/2022 smo načrtovali tudi preventivne zdravstvene vzgojne delavnice, ki jih izvaja ekipa strokovnjakov Centra za krepitev zdravja iz Zdravstvenega doma Kranj. V začetku šolskega leta so izvedli kratke 15 minutne delavnice na temo Covid – 19, ki so učencem predstavile potek samotestiranja,

ki je za učence redno potekalo ob vstopu v šolo. Teme zdravstveno vzgojnih delavnic, ki so bile izvedene so bile sledeče: 1. razred Zdrave navade in Higiena skozi zgodbo; 2. razred Osebna higiena; 3. razred Zdrav način življenja – vem kaj jem?; 4. razred Preprečevanje poškodb; 5. razred Zasvojenost; 6. razred Odraščanje – dve plati medalje; 7. razred Duševno zdravje – pozitivna samopodoba in stres; 8. razred Temeljni postopki oživiljanja; 9. razred Vzgoja za zdravo spolnost.

Osnovna šola Jakoba Aljaža Kranj (Lucija Rakovec, ravnateljica)

Delavnice za učence Razred	Število učencev	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
7.r	<u>61</u>	Alkohol, cigareti? Ne, hvala. Društvo za boljši svet	
7.r	<u>61</u>	Kdo je glavni-ti ali stroj? Tilen Hočevár - Logout	
8.r	<u>58</u>	Bodi frajer brez droge, Društvo za boljši svet	
8.r	<u>58</u>	Odvisnost od računalnika, Damjana Šmid	
1. -9.r	<u>540</u>		Zdravstvene vsebine, Center za krepitev zdravja
6.r	<u>81</u>		Varnost na internetu, Teja Toman
7.r	<u>61</u>		Kisik za vsakega, Brez izgovora
7.-9.r	<u>157</u>		Konec igre za mlade, neodvisen.si
9.r	<u>38</u>		Pasti mladih, policist Duško Preradović
9.r	<u>38</u>		Vozim, vendar ne hodim, Zavod vozim
Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
starši	46	Šola in starši (Damjana Šmid)	
starši	55	Družinska e-pravila (Logout, Rok Gumzej)	
starši	100		Kako pomagati otroku pri učenju, Neva Strel Pletikos
starši	Spletno predavanje		Konec igre, Neodvisen.si
Predavanja za učitelje	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
učitelji	55		Zaupanje v kolektivu, dr. Justina Erčulj
učitelji	55		Kako pomagamo otroku in mladostniku v stiski, Damjana Šmid
učitelji	55		Najpogostejše pasti ocenjevanja - mag. Lucija Rakovec
učitelji	55		dr. Katja Košir, Zakaj je učenje težko
učitelji	55		Najpogostejša vprašanja in dileme – dr. Jure Šink
učitelji	55		Formativno spremljanje – dr. Ada Holcar Brunauer

učitelji	55		Formativno spremljanje v praksi – mag. Lucija Rakovec
učitelji	55		Komunikacija in delo z učenci, ki motijo pouk – Damjana Šmid

V šolskem letu 2021/22 smo uspeli izvesti vse načrtovane preventivne dejavnosti s področja odvisnosti in zdravstvene delavnice s strani Centra za krepitev zdravja, ki so zelo kvalitetno in vsebinsko naravnane na posamezne generacije, kar v letu pred tem ni bilo možno. V letu 2021 so učenci pridobili nove digitalne kompetence. Povečalo pa se je prinašanje telefonov v šolo. Zaradi povečanega časa učencev za zasloni, smo tudi organizirali predavanja za starše o družinskem omejevanju zaslonov in posledicami zasvojenosti, vendar je bilo predavanje precej slabo zastopano s strani staršev. V letu 2021 smo zaznavali povečano število učencev, ki so manj motivirani za šolo, jo odklanjajo, več je bilo tudi čustvenih stisk, strahu, negotovosti. Pri učencih so se povečale težave pri organizaciji in načrtovanju učenja.

V letu 2022 smo pri učencih še vedno opažali nižjo motiviranost za šolsko delo in opravljanje šolskih obveznosti, ravno tako tudi več čustvenih stisk kot v letih pred epidemijo.

Preventivne delavnice in predavanja so s strani učencev dobro sprejeta, prav tako s strani staršev, ki so na predavanju prisotni. Na predavanju Družinskih e-pravil so na primer prisotni starši komentirali in dajali naslednje predloge: predavanje je bilo odlično vendar prekratko, premalo časa namenjenega reševanju težav; vprašanje bi še imela: kako vidite prihodnost naših otrok v zvezi s tem, da odvisnosti naraščajo? po včeraj slišanem, me resno skrbi kako dalje; mislim, da je potrebno staršem še večkrat poudariti, da so oni odgovorni za postavljanje mej, kdaj se konča uporaba spletnih orodij, nekateri ne razumejo, da otrok tega ni zmožen; to tematiko bi bilo potrebno večkrat predstaviti tudi otrokom; naš sin je z zanimanjem poslušal celotno predavanje, po koncu smo se o tem še naprej pogovarjali, saj je imel kar nekaj mnenj/vprašanj ... super izvajalec!; z veseljem bi še kdaj poslušala njegovo predavanje!, dober predavatelj, prepričljiv, ker je znal izhajati iz prakse, primerov.... Žal smo zaradi določenih finančnih virov omejeni pri izbiri vsebin delavnic za učence. Želimo si izvajati delavnice za izboljšanje samopodobe ter tematsko podobne delavnice, saj opažamo, da se veliko otrok in mladostnikov sooča s slabo samopodobo, anksioznostjo ter drugimi čustvenimi stiskami, kar so dejavniki, ki vodijo v različne odvisnosti.

Osnovna šola Stražišče Kranj (Pavel Srečnik, ravnatelj)

Delavnice za učence Razred	Število učencev	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
1.R	123		Zdrave navade – dipl.m.s. ZD Kranj
2.R	114		Osebna higiena - dipl.m.s. ZD Kranj
3.R	94		Zdrav način življenja - dipl.m.s. ZD Kranj
4.R	119		Preprečevanje poškodb - dipl.m.s. ZD Kranj
5.R	117		Zasvojenost- dipl.m.s. ZD Kranj
6.R	127	Alkohol, cigareti? NE, HVALA. Društvo za boljši svet	Oodraščanje- dve plati medalje - dipl.m.s. ZD Kranj
7.R	108		Duševno zdravje – Pozitivna samopodoba in stres – dipl.m.s. ZD Kranj
8.R	109 54	Kdo je glavni? TI ALI STROJ? Logaut Superterapijce, dr. Aleksandra Rožman	Medsebojni odnosi - psihologinja ZD Kranj
9.R	85		Vzgoja za zdravo spolnost- dipl.m.s. ZD Kranj
Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
starši	285 ogledov	Zdravi možgani-zdravi otroci (spletno predavanje) Jani Prgić	

Otroci in mladostniki, ki so že pred epidemijo imeli težave na področju učenja, vedenja, čustvovanja, odnosov z drugimi, ali pa živijo v neugodnih okoljih oz. odnosih, kjer ne dobijo prave podpore, potrditve, kjer starši ne znajo zdravo postaviti mej, pogosto niso več kos trenutnim razmeram. V letošnjem šolskem letu zaznavamo še več takih učencev. Pri mlajših učencih se to kaže v neprimernem vedenju, pri starejših učencih pa ugotavljamo več čustvenih težav, več stisk, odpora do šolskega dela, več je učencev, ki ne zmorejo obiskovati šole, več je motenj prehranjevanja, samopoškodovanja, v zadnjem času pa predvsem pri dekletih tudi več napadov tesnobe. Tudi s strani Centra za socialno delo prihaja iz tedna v teden več zaprosil za poročila o učencih in družinah, ki so se zaradi različnih okoliščin znašli v obravnavi na Centru. Preventivne delavnice in predavanja so zelo dobro sprejeta pri učencih in starših, zato si sodelovanja z LAS-om želimo še naprej. Predlagamo, da se možnost delavnic za učence razširi na več generacij, oz. prepusti šoli, da izbere katerim učencem bodo namenjene delavnice.

VRTEC pri OŠ Stražišče Kranj

Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
starši	45 20	Družinska E-pravila- Logout	Damjana Šmid- pred vstopom v šolo

Otroci so potrebovali več medsebojnega stika in igre ter več fizičnega stika z vzgojitelji. Drugih posebnosti ni bilo opaziti.

Starši so zelo visoko ocenili predavanje, zato si želimo, da se sodelovanje z LAS Kranj nadaljuje še naprej.

Osnovna šola Simona Jenka Kranj (Ingrid Klemenčič, ravnateljica)

Delavnice za učence Razred	Število učencev	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
6.	88	Splet kot magnet za najstnike (Varni internet)	/
7.	91	/	Rizično vedenje na spletu (Logout)
8.	80	/	Mladinske delavnice (Kontura)
9.	73	Odvisnosti / Kako se upreti pritiskom vrstnikov (Oaza)	/
Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
Starši + učitelji	50 (2. in 3. triada)	Družinska E-pravila (Logout)	/
Starši + učitelji	30 (1. triada in vrtec)	TV junaki in radovedni hitri prstki (Logout)	/
Predavanja za učitelje	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
učitelji	50	/	Kako motivirati učence pri šolanju na daljavo (dr. Damijan Štefanec)
	50	/	Računalniško opismenjevanje
Delavnica za učitelje	50		Pomoč, preventiva, sproščanje na delavnem mestu (ZD Kranj)

Na šoli smo poleg delavnic in predavanj za učence, starše ter učitelje/vzgojitelje organizirali tudi naslednje preventivne dejavnosti: za zaposlene smo organizirali promocijo zdravja na delavnem mestu (pohod Tamar, sadje v zbornici); sodelovali smo v Tednu vseživljenjskega učenja in pri Dnevu za spremembe.

Epidemija Covid 19 je stanje medsebojnih odnosov, strpnosti, zmožnosti empatije poslabšala, povečalo se je število stisk pri učencih, povečalo število učencev, ki preživijo preveč časa ob uporabi digitalnih medijev, več je daljših odsotnosti od pouka.

Starši, ki so se oglasili na predavanju, so bili s predavanjem zelo zadovoljni. Predvsem so izražali zadovoljstvo nad konkretnimi napotki, usmeritvami ter možnostjo takojšnje pomoči v Kranju, če bi jo potrebovali. Želeli bi si še več takšnih informacij in da bi do njih prišli prej. Zanimalo jih je, ali bodo tudi njihovi otroci deležni podobnih predavanj oz. delavnic.

Učenci večinoma navajajo, da so zelo zadovoljni z delavnicami in predvsem z možnostjo, da govorijo in so slišani. Ugotavljajo da, čeprav prej mislijo, da »o stvareh že vse vedo«, po delavnicah spoznajo, da temu ni tako. Veseli so bili konkretnih primerov, napotkov, nekateri pa so celo razmišljali, da bodo skušali spremeniti svoje vedenje.

Učitelji, ki so bili prisotni na predavanju za starše, so podobno ugotavljali, da so bile informacije ustrezne, konkretne in uporabne, bili so zadovoljni, da so se udeležili predavanj za starše. Nekaj jih je omenilo, da so stvari že poznali.

Preventiva je zelo pomembna tudi za naprej. Za naprej je potrebno nadaljevati s temami: Varna raba interneta, odvisnosti/zloraba substanc, samopodoba, trgovina z ljudmi, medvrstniški odnosi – nasilje.

Osnovna šola Franceta Prešerna Kranj (Sonja Grilc, ravnateljica)

Delavnice za učence Razred	Število učencev	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
9. A	20	Damjana Dagarin Šmid, Odraščanje in samopodoba	
9. B	14	isto	
9. C	15	isto	
9. Č	16	isto	
8. A	21	Društvo za boljši svet, Učinkovito soočanje s stresom	
8. B	17	isto	
8. C	18	isto	
Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
starši	85	Tilen Dominko, Varni internet	
Predavanja za učitelje	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
učitelji			Petra Majdič, Zdravje na delovnem mestu
učitelji			Ilinka Todorovski, Medijske razmere v Sloveniji
učitelji			Dr. Justina Erčulj, Vodenje razreda
učitelji			Lučka Kajfež Bogataj, (Pre)živeti na planetu, ki ne raste

Epidemija Covid 19 je na učencih pustila kar nekaj negativnih vplivov, ki so se v največji meri pokazala na učnem področju kot je pomanjkljivo znanje. Vedno bolj pa opažamo težave učencev na čustvenem področju (čustvene težave/motnje, psihične stiske, depresija) ter v slabih socialnih veščinah (komunikacija, medsebojni odnosi, sprejemanje drugačnosti, medsebojna pomoč) ki ni odraz samo Covida 19 temveč tudi vedno večjega vpliva družbenih omrežij.

Učenci so izkazali potrebo po preventivnih delavnicah, prav tako starši za predavanja. Primerne so vse tematike, ki se nanašajo na preventivo: razvijanje socialnih veščin, komunikacija, medvrstniško nasilje, raznovrstne odvisnosti, družbena omrežja, motnje hranjenja, reševanje konfliktov, odnosi med spoloma, zdravo življenje, samopodoba, sprejemanje drugačnosti ipd.

Osnovna šola Orehek (Drago Zalar, ravnatelj)

Delavnice za učence Razred	Število učencev	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
1. r.	<u>65</u>	/	Zdrave navade, Center za krepitev zdravja; »Zdrav zajtrk«; Sistematski zdravniški pregled, ZD Kranj; Zdravi zobki, Zobna poliklinika; Mesec varne rabe interneta, Safe.si
2. r.	<u>42</u>	/	Osebna higiena, Center za krepitev zdravja; »Zdrav zajtrk«; Zdravi zobki, Zobna poliklinika; Mesec varne rabe interneta, Safe.si
3. r.	<u>58</u>	/	Zdrav način življenja, Center za krepitev zdravja; »Zdrav zajtrk«; Sistematski zdravniški pregled, ZD Kranj; Zdravi zobki, Zobna poliklinika; Mesec varne rabe interneta, Safe.si
4. r.	<u>57</u>	»Pametno odločanje za spletno sporočanje«, Zavod Varni internet	Preprečevanje poškodb, Center za krepitev zdravja; »Zdrav zajtrk«; Varnost v prometu; Zdravi zobki, Zobna poliklinika; Mesec varne rabe interneta, Safe.si
5. r.	<u>70</u>	»Naj ne vodi te sila, ampak spletna pravila«, Zavod Varni internet	Zasvojenost, Center za krepitev zdravja; »Zdrav zajtrk«; Varno s kolesom v šolo; Zdravi zobki, Zobna poliklinika; Mesec varne rabe interneta, Safe.si
6. r.	<u>73</u>	/	Odraščanje, Center za krepitev zdravja; »Zdrav zajtrk«; Sistematski zdravniški pregled, ZD Kranj; Mesec varne rabe interneta, Safe.si
7. r.	<u>68</u>	/	Duševno zdravje (samopodoba, stres), Center za krepitev zdravja; »Zdrav zajtrk«; Mesec varne rabe interneta, Safe.si
8. r.	<u>65</u>	/	Medsebojni odnosi, Center za krepitev zdravja; »Zdrav zajtrk«; Sistematski zdravniški pregled, ZD Kranj; Mesec varne rabe interneta, Safe.si; KO - Kaj me zanima, kakšen sem, KIK, M. Vene; Odnosi med spoloma, Ula Hribar Babinski
9. r.	<u>68</u>	/	Vzgoja za zdravo spolnost, Center za krepitev zdravja; »Zdrav zajtrk«; Predstavitev SŠ, M. Vene; Predstavitev razpisa za vpis v SŠ, M. Vene;

			Mesec varne rabe interneta, Safe.si; Medsebojni odnosi, Ula Hribar Babinski
Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
Starši 1.-9.r.	50	/	»Ne nasilju«, Janez Pravdič
Starši 8. r.	15	/	Tvoj otrok že ve kam naprej, Nada Zupančič
Starši 9. r.	68	/	Predstavitve Razpisa za vpis v srednjo šolo, Marjeta Vene
Predavanja za učitelje	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
učitelji	56	/	Sodobni Bonton, Bojana Košnik Čuk
učitelji	58	/	Tanka črta odgovornosti, Jani Prgić

Epidemija Covid-19 je vplivala na vse, tudi na učence. Prehajanje iz popolnega zaprtja do postopnega odpiranja šol je prinašalo navajanje na nove ukrepe, nove situacije, ki so zahtevale prilagajanje. Lani šole niso bile zaprte, vendar so zaradi okužbe posameznikov v oddelku doma ostajali vsi učenci, kasneje le posamezniki, ki so bili deležni hibridnega pouka. Duševno zdravje posameznika je bilo v teh razmerah na preizkušnji. Nekateri učenci so se znašli v večjih stiskah, težko so sledili hitro spreminjajočim zahtevam šole (učitelja), učna navodila so bila pogosto spregledana, soočili so se s pomanjkljivimi organizacijskimi spretnostmi in pomanjkljivim učnim znanjem. Različni domači pogoji za šolanje so prinesli odstopanja tudi v šoli. Stanje se spreminja, tudi izboljšuje, včasih slabša. Učimo se, čim prej prepoznati stiske posameznika na področju duševnega zdravja, jih zmanjševati in preprečevati. Preventivne aktivnosti za učence in učitelje so bile izvedene v šoli v »živo« tekom celega leta. Izjema so bila predavanja za starše, ki smo jih v tem šolskem letu izvedli še na daljavo. Še vedno smo prepričani, da ima neposreden stik z izvajalcem, predavateljem večjo težo. V prihodnje bi si želeli, da bi se našel večji prostor, kjer bi na predavanje z vzgojno vsebino lahko povabil starše vseh kranjskih OŠ. Preventivne dejavnosti so nujne, njihove vzgojne in izobraževalne vsebine so pomembna šola za življenje.

e) Srednje šole MO Kranj (poročilo za vse srednje šole je zbrala ga. Vera Dušak Prevc, svetovalna delavka Gimnazije Franceta Prešerna)

kjer so na kratko napisali kako je epidemija Covid 19 vplivala na dijake s kratko primerjavo leta 2021 in 2022 ter njihove predloge, opažanja,...

Gimnazija Kranj

Delavnice za dijake Letnik	Število dijakov	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
1.(8 oddelkov)	242	Mladostniki – varna in odgovorna uporaba spleta	
2. (8 oddelkov)	240	Skrb Zase	

1-4. letnik	946		Projekt Dan ZaMe/ozaveščanje o mentalnem zdravju mladostnikov Več od dogodku: http://www.gimnazija-kranj.gimkr.v-izdelavi.si/novice/dijaki-gimnazije-kranj-za-dusevno-zdravje-mladostnikov-s-projektom-dan-zame-2022-03-17/ https://www.gorenjski.glas.si/article/20220304/C/220309909/1015/dan-zame-na-gimnaziji-kranj
Predavanja za učitelje	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
učitelji	60		Damijan Perne: Psihopatologija med dijaki Miha Kramli: Nekemične odvisnosti

Razlike med pred in po Covidu se opazijo na različnih področjih. Zaradi pomanjkljive sekundarne socializacije se opazi slabša socialna opremljenost, povečalo se je število anksioznih dijakov in dijakov z drugimi motnjami mentalnega zdravja, primanjkljaji so tudi na kognitivnem zaznavanju itd. Dijakom so bile delavnice zaradi praktičnosti in uporabnosti všeč – obravnavali so teme, ki se dotikajo različnih področij njihovega življenja in dela.

Šolski center Kranj, za Srednjo tehniško šolo in Strokovno gimnazijo skupaj

Delavnice za dijake Letnik	Število dijakov	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
2. letnik	271	Nelegalne droge - društvo OAZA	
2. letnik	273	Zasvojenost z računalnikom Alteršola	
1.letnik	320		Srednja šola ni stres, Zdravstveni dom Kranj
2. letnik	270		Temeljni postopki oživljanja Zdravstveni dom Kranj
3. letnik in 1. letnik PTI	210		Iskreno o spolnosti, Zdravstveni dom Kranj
4. letnik	130		Zakaj je spanje kul in stres ne tako zelo, Zdravstveni dom Kranj

Ocenjujemo, da se stanje glede epidemije ni bistveno spremenilo.

Izvedene delavnice ocenjujemo kot potrebne in sicer tako učitelji kot tudi dijaki.

Šolski center Kranj, za Srednjo ekonomsko, gradbeno in storitveno šolo

Delavnice za dijake Letnik	Število dijakov	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
2. letnik	154	Nelegalne droge - društvo OAZA	
2. letnik	152	Zasvojenost z računalnikom Alteršola	
1.letnik	225		Srednja šola ni stres, Zdravstveni dom Kranj
2. letnik	151		Temeljni postopki oživljanja Zdravstveni dom Kranj
3. letnik in 1. letnik PTI	174		Iskreno o spolnosti, Zdravstveni dom Kranj

4. letnik	38		Zakaj je spanje kul in stres ne tako zelo, Zdravstveni dom Kranj
-----------	----	--	--

Ocenjujemo, da se stanje glede epidemije ni bistveno spremenilo.

Izvedene delavnice ocenjujemo kot potrebne in sicer tako učitelji kot tudi dijaki.

Gimnazija Franceta Prešerna

Delavnice za dijake Letnik	Število dijakov	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
1. letniki	26 (1 oddelek)	»Nasilje-kaj je to in kaj lahko naredim« -izvajalka ga. Janja Frelih Gorjanc, LAS sofinanciral 1 delavnico – 1 oddelek	
2. letniki	120 (5 oddelkov)	Varni internet –Mladostniki – Mobilna družbena omrežja, izvajalec zavod Varni internet, predavatelj Tilen Dominko	
2. letniki	120 (5 oddelkov)	Nelegalne droge, izvedel g. Drago Sukič, Društvo oaza	
1. letniki	150 (6 oddelkov)		»Srednja šola ni stres – kako si postaviti cilje in imeti dobro samopodobo«, po 1 šolsko uro na oddelek, izvedla psihologinja Maruša Pfajfar Rifl, Center za krepitev zdravja, Zdravstveni dom Kranj
4. letniki	120 (skupno 5 oddelkov)		»Zakaj je spanje kul in stres ne tako zelo –njun vpliv na možgane, telo in razpoloženje«, po 1 šolsko uro na oddelek, izvedla psihologinja Maruša Pfajfar Rifl, Center za krepitev zdravja, Zdravstveni dom Kranj
4. letniki			»Pogumno o čustvenih stiskah«, predavanje je za vse dijake 4. letnikov izvedla psihologinja dr. Aleksandra Rožman
3. letniki	120 (skupno 5 oddelkov)		»Iskreno o spolnosti«, predavateljica ga. Špela Cvetrežnik, po 1 šolska ura na razred, Center za krepitev zdravja, Zdravstveni dom Kranj
1. letniki	6 oddelkov		TPO – temeljni postopki oživljanja, po 2 šolski uri, izvajalci iz Centra za Krepitev zdravja, ZD Kranj
2. letniki	5 oddelkov		TPO – temeljni postopki oživljanja, po 2 šolski uri, izvajalci iz Centra za krepitev zdravja, ZD Kranj
3. letniki	120 (5 oddelkov)		»Vozim, vendar ne hodim«, o preventivi v prometu (tudi v zvezi

			z alkoholom, drogami), izvajalci ambasadorji Zavoda Vozim
Vsi letniki			Ozaveščanje o spolno prenosljivih boleznih, preventiva pred rakom – stojnica na šoli, ki jo je pripravil Center za krepitev zdravja

Epidemija Covid 19 je vplivala na dijake v smislu več duševnih stisk, izraženo je bilo tudi pomanjkanje socialnih stikov in (pre)več komunikacije prek družbenih omrežij (telefona) in manj v živo. V času šolanja na daljavo (epidemije) je bilo več delavnic izvedeno na daljavo, več delavnic npr. zdravstvenih delavnic v okviru ZD Kranj, pa ni bilo izvedenih. Dijaki pa so se sedaj postali že bolj živahni in na zunaj se ne opazi posledic epidemije oz se že odmika in gre v pozabo. Še vedno je opaziti, da se nekateri dijaki ne znajo pogovarjati med sabo. So tudi bolj občutljivi in hitreje zapadejo v stisko.

Na šoli redno izvajamo preventivo s področja varne rabe interneta (nevarnosti, zasvojenost), preventive pred zlorabo drog, pa tudi s področja nenasilne komunikacije. Evalvacije kažejo zadovoljstvo dijakov z vsebinami in predavatelji. Ocene so med 4 -5. Strokovni sodelavci iz Centra za krepitev zdravja v okviru Zdravstvenega doma Kranj spet izvajajo delavnice za vse oddelke na šoli v okviru Vzgoje za zdravje, v času epidemije je kar nekaj delavnic odpadlo. Dijake smo seznanjali tudi, kako si sami najdejo pomoč npr. preko e- svetovalnice na spletni strani #to sem jaz. Seznanili smo jih z Unicefovimi Varnimi točkami, sodelovali smo v akciji Stop zasvojenost, ki jo je izvedel LAS MOK.

Preventivne delavnice so iz strani dijakov, učiteljev dobro sprejete. Preventivo na šoli zelo podpiramo, zaposleni na šoli in tudi vodstvo. Za naprej želimo izvajati preventivne delavnice s področja preventive za ohranjanje duševnega zdravja, preventive pred zlorabo drog, nenasilne komunikacije, spletnih nevarnosti (vpliv se kaže predvsem pri dijakih nižjih letnikov), prehranskih motenj ter učenja veščin za spoprijemanje s stresom. Iskali bomo zanimive in aktualne tematike s področja vzgoje za organizacijo predavanj za starše, pa tudi učitelje.

f) Kranjski vrtci (poročilo je podala ga. Andreja Pungartnik, psihologinja)

Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
starši	50	Uroš Marušič: "Stimulativno okolje za kognitivnogibalni razvoj predšolskega otroka"	
starši	45	Mojca in Primož Šeme: "Ko se dvojina spremeni v množino"	
starši	55	Ksenja Kos: "Razvoj samoregulacije pri otroku"	

Predavanja so potekala preko zooma, udeleženci so bili starši, pa tudi strokovni kader. Bili so zelo zadovoljni, kar se je razbralo tudi iz ocen. Vsekakor so taka predavanja potrebna in pomembna. In si jih starši želijo.

g) Center za socialno delo Gorenjska, enota Kranj, (poročilo je podala ga. Suzana Gladovič, CSD Gorenjska, enota Kranj)

Sprejemni in dnevni center Labirint ter Stanovanjska skupina Katapult (Sejmišče 4)

Starostna meja, pri kateri mladi, ki prihajajo na obravnavo in posegajo po psihoaktivnih substancah, je vse nižja. Srečujemo se že z osnovnošolci, ki razvijajo zasvojen način življenja. Opažamo, da smo v obdobju, ko se zelo aktivno oblikuje scena uporabnikov in preprodajalcev drog med zelo mlado populacijo. Gre za mladostnike v starosti med 14 in 18 let. Med njimi prevladuje dobro poznavanje trga »spletnih substanc«, se pravi substanc, ki so dostopne na spletu in njihova legalnost še ni povsem ustrezno regulirana. Nekatere se lahko brez težav naročajo iz spletnih trgovin, ki ponujajo substance za laboratorijsko uporabo, spet druge, že nelegalne, pa preko dark neta. Tako se tudi »klasičnim drogam« (marihuana, heroin, idr.) dodaja različne primesi, ki povzročajo nenavadne učinke tako na psihološki, kot tudi telesni ravni posameznika.

Trenutno najbolj razširjene substance med mladimi, ki so vključeni v obravnavo pri nas, so kokain, ki je v zadnjem obdobju precej čist in kvaliteten, MDMA in amfetamini, pridružen je tudi ketamin in 3 MMC. Med srednješolsko in tudi že osnovnošolsko populacijo zaznavamo veliko preprodaje substanc, predvsem kokaina, pa tudi marihuane. Marihuana med mladostniki trenutno niti ni problematizirana, uporaba pa je zelo pogosta. Občasna uporaba marihuane je po večini že povsem normalizirana, za večino uporabnikov, ki se vključujejo k nam, pa marihuana ni glavna substanca.

Med mladostniki, ki se vključujejo v naš program prepoznavamo veliko apatije v odnosu do običajnega družbenega življenja in nezaupanje v družbene ureditve in institucije. To mogoče pripisujemo tudi post-covid efektu - mladi namreč pogosto navajajo, da smo jih kot odrasla družba v času epidemije »pustili na cedilu«. Mnogi mladi, ki ne prihajajo iz spodbudnih okolij (zasvojen način življenja, prisoten v družini, slabše socialne družinske razmere, nepovezanost med družinskimi člani, občutek nesprejetosti pri mladostnikih, pomanjkanja občutka varnosti, da se na odrasle lahko zanesejo) so bili namreč v tem obdobju izključeni iz običajnega ritma življenja in potisnjeni v situacijo, kjer so bili po večini prepuščeni samim sebi. Ta izključenost se kaže tudi v post-covid obdobju, saj ostajajo zaprti v svoje vrstniške skupine, kjer je prisotno nezaupanje v avtoriteto, v odrasle in njihov način življenja. Pri obravnavi mladostnikov, ki spadajo v populacijo tveganega poseganja po substancah prepoznavamo potrebo po nastanitvenih programih za mlade, ki bi omogočali kontinuirano, poglobljeno obravnavo stisk mladostnikov ter varno okolje, ki jim ni v okviru njihove družinske dinamike ni zagotovljeno.

Je pa res, da naše ugotovitve temeljijo na izkušnji sodelovanja z rizičnimi mladostniki, ki so že posegli po psihoaktivnih substancah, z zdravo populacijo mladih imamo manj stikov, zato težko posplošujemo naše ugotovitve na celotno populacijo mladih.

Starejša populacija uporabnikov nad 40 let počasi upada. Gre za uporabnike t.i. klasičnih drog, po večini vključene v substitucijske programe. Pogosto se njihova problematika nanaša na slabe socialne razmere, vedno več je tudi pridruženih resnih zdravstvenih težav. Tudi to populacije je covid – obdobje potisnilo še bolj na rob. Med njimi se je povečalo število brezdomnih uporabnikov. Mnogi živijo v povsem neprimernih razmerah, s pridruženim poslabšanim zdravstvenim stanjem. Dostop do ustrezne zdravstvene obravnave je za njih precej težaven, mnogi navajajo, da težko pridejo do zdravnika in korektne obravnave. Med uporabniki substitucijskih terapij se je v zadnjem letu pokazala huda stiska ob pomanjkanju zdravila Rivotril. Kar precej uporabnikov je imelo redno predpisano zdravilo Rivotril. Jeseni 2022 naj bi zdravila na trgu zmanjkalo in mnogi so ob prekinitvi terapije občutili hude stranske učinke, navajali so občutke nemira, razdražljivost, težave s spanjem, mi smo pri njih opazili povečano agresivnost, anksioznost in dezorientiranost. Učinke so blažili s povečanim jemanjem benzodiazepinov, kar pa je, zaradi visoke potentnosti benzodiazepinov za razvoj fizične odvisnosti, še povečevalo njihovo stisko.

Spremenjene okoliščine, ki so jih prinesle omejitve ob epidemiji, so pomenile za mnoge posameznike, katere družba že tako odriva na svoj rob, še dodatno izoliranost in osamljenost. Tako so mnogi še bolj zdrsnili v svet zasvojenosti in odrinjenosti na rob družbe. V kolikor so bili že prej neopremljeni tudi pri uveljavljanju različnih pravic in v postopkih različnih institucij in organizacij, je z digitalizacijo njihova nefunkcionalnost še narasla. Mnogi niso niti tehnološko opremljeni, bodisi tehnologije ne znajo uporabljati. Problem je tako lahko tudi dostopnost do zdravnika ali naročanje na specialistične preglede, ipd. Vse večja ekonomska kriza in vedno višje cene osnovnih dobrin za mnoge naše uporabnike predstavlja veliko stisko. Visoke cene stanovanj so mnoge potisnile v brezdomstvo ali v življenje v povsem neprimernih razmerah.

Kljub temu pa določena mlajša populacija (posamezniki med 20 in 40 letom) zavzema drugačen odnos – bolj so motivirani za spremembo in vzpostavitev bolj zdravega in zadovoljujočega načina življenja. Prepoznavamo motiviranost za vključitev tako v detoksikacijske programe (CZOPD Ljubljana), terapevtsko svetovalne dnevne in nastanitvene programe s celostnim pristopom. Kaže se potreba po intenzivnem terapevtskem delu, tako individualnem, kot tudi skupinskem.

Reintegracijski center

Program Reintegracijski center se izvaja v Domu Vincenca Drakslerja, v Pristavi pri Tržiču. Program smo izvajali v skladu z letnim načrtom in vizijo programa. Izvajali smo socialno rehabilitacijo in reintegracijo oseb, ki imajo težave z različnimi zasvojenostmi, tako kemičnimi (alkohol, heroin, kokain, marihuana, pomirjevala...), kot nekemičnimi oz. vedenjskimi (igre na srečo, spletna pornografija, računalniške igre, odnosi, hrana...). V okviru izven bivalne obravnave smo nudili pomoč svojcem bivalnih uporabnikov, bivšim bivalnim uporabnikom in tistim, ki imajo težave z zasvojenostjo, vendar ne potrebujejo bivalne obravnave. Program je bil v letu 2022 uspešen, tako po številu uporabnikov, kot po vsebinskem delu. Cilji glede števila uporabnikov so bili v celoti doseženi. V bivalno obliko obravnave je bilo mesečno povprečno vključenih 9

uporabnikov (17 različnih), v izven bivalno obliko pa 22 uporabnikov mesečno (68 različnih). V bivalno obliko sta bila v letu 2022 vključena 2 občana MOK, v izven bivalno pa 18. Tudi letos smo izpeljali letovanje za uporabnike v Barbarigi. V celem letu sta imela dva uporabnika recidiv, zaradi česar smo z njima prekinili sodelovanje. Na novo je v tem letu v bivalno obliko vstopilo 8 uporabnikov in 1 uporabnica. Po daljšem času sta bili hkrati vključeni 2 ženski. 4-je uporabniki bivalne obravnave je uspešno zaključilo program in se vključilo v družbo. Z vsemi smo ostali v stiku. 6 uporabnikov bivalne oblike se je zaposlilo, ena uporabnica se je upokojila, 2 sta opravila voziški izpit, eden pa je nadaljeval z izobraževanjem. Vsi uporabniki so opravljali prostovoljno delo. Aktivno smo sodelovali s svojci in z uporabniki, ki so zaključili bivalno obliko. 4-je uporabniki bivalne oblike so se okužili z virusom COVID-19, a je vse potekalo brez zapletov. Z upoštevanjem varnostnih ukrepov so uporabniki tudi v tem letu opravljali delovno rehabilitacijo v socialnem podjetju Fundacije Vincenca Drakslerja za odvisnike. Program je strokovno verificiran s strani Socialne zbornice za nadaljnjih 7 let. Uvedli smo novo skupino za nekdanje uporabnike, ki lepo deluje. V času božičnih praznikov smo sodelovali pri projektu Uresniči željo; uporabniki tako bivalne kot izven bivalne obravnave so od dobrotnikov prejeli darila, ki so si jih sami zaželeli (skupaj 18 daril). Tudi v tem letu smo aktivno sodelovali z drugimi organizacijami, bolnišnicami in programi. Kljub epidemiji je program deloval nemoteno, z upoštevanjem vseh varnostnih ukrepov. Epidemija na našem področju dela nima nobenega vpliva, prav tako ne beležimo večjih odstopanj med letoma 2021 in 2022.

Pripravila:
Manja Vovk
Koordinator LAS

Suzana Gladovič
Predsednica LAS

